

GÁSPÁR RUDOLF: SZEKSZÁRDI EMLÉKEK

MOZGÓSÍTÁSI EMLÉKEK

Megsúgták egyszer, hogy napokon belül komoly megmérettetésre készül a zászlóalj, mozgósítással egybekötött harcászati gyakorlat készül. Módos Pista tartotta bennünk az utolsó reményt: ha reggel ötkor nem szólal meg a csöngő, nem is lesz semmi.

Megszólalt... és három hetes megpróbáltatás következett, ami életre szóló tanulságokkal és élményekkel szolgált a fiatal parancsnokok számára.

Kardos tanár úr

A bevonultatott tartalékosok között volt egy bonyhádi pedagógus, Kardos tanár úr, aki azonnal félreismerhetetlen jelenséggé vált az állományban.

Óriási termetével és 160 kilós súlyával Balogh Béla főtörzsnek nyomban fejfájást okozott, hogyan öltöztesse be. Találtak aztán a raktárban egyetlen rend gyakorlót, ami jó lett neki, de derékszíjat két másiktól kellett rögtönözni.

Kedélyes, rendíthetetlen nyugalmú és erejű embernek ismertük meg, hatalmas munkabírással.

Vezetékes híradónak osztották be, az egyetlen olyan katona volt, aki két tekercs tyúkbéllel a hátán indult el vezetéket telepíteni.

Már két hete tevékenykedtünk a bakonyi erdőkben, mindnyájan hullafáradtak voltunk az egyre sorjázó szakfeladatoktól, az állandó éjszakai áttelepülésektől.

A sokadik ilyen mozzanat után le is szoktam arról, hogy éjfélkor tábort üttesek a katonákkal, mikor reggel négykor szedni kell a sátorfát. Berendezkedtünk a járművekben lakásra, én ötödmagammal úgy aludtam a műhelykocsiban, mint a balatoni kempingben. A századparancsnoki telefonvonalat is ide rendeztem be.

Egyik reggel kitartó kopogásra, dörömbölésre ébredtem. Kinyitottam a műhelykocsi ajtaját, ott állt Kardos tanár úr, kezében a tyúkbéllal, ami a kocsiban végződött.

– Itt van a telefonja, hadnagy elvtárs? – kérdezte. – Mert ha igen, akkor vegyék már föl azt a kurva TBK-t ha csörög, mert különben megint nekem kell végig járni a három kilométernyi nyamvadt vezetéket az erdőben, hogy hol szakadt el! –

És látszott, hogy legszívesebben lekeverne egy atyai pofont, ha tehetné... Bocsánatot kértem tőle és megígértem, mindig lesz valaki, aki ébren van a telefon mellett.

Mikor visszamentünk a laktanyába, még volt egy nap a leszerelésig.

Én voltam az ügyeletes tiszt, egy csomó feladat miatt egész éjszaka járkáltam a laktanyában.

Az egyik padon egy hatalmas ember horkolt: Kardos tanár úr. Felállított ór volt, de már ő sem bírta. Felkeltettem, most ő kért elnézést, mert annyira fáradt, mondtam, hogy rendben, nem találkoztunk.

– Akkor most a lefújás előtt egyenlített, hadnagy elvtárs – bólintott, és mosolyogva kezet fogtunk.

Nagyon sajnálom, hogy a civil életben nem kerestem meg őt, mert az ilyen kiváló embereket ismerni megtiszteltetés.

Vasúti szállításon

Tudtátok, hogy Szekszárd és Hajmáskér között 24 óra vasúton a menetidő?

Bizony, ha katonai szállítmányról volt szó, 1984-ben ennyi volt, egyetlen kis gőzmozdonnyal vontatva a mozgósított zászlóalj. A katonáknak puritán „bucipullmann” kocsik jutottak – ez évszázad óta bevált kényelmű szállítóeszköz. Mint ismeretes, a pullmannok a toalett hiányáról közhírhedtek.

Szállítmányparancsnok-helyettesként, gyakorlatilag mindeért feleltem, leginkább az állomány tevékenységéért.

Így hát meghagytam, hogy bárhol, bármilyen okból is állna meg a szerelvény, a kocsikat elhagyni szigorúan tilos, a renitensek motoros fecskendővel kapnak beöntést. A szabály betartását szolgálati helyemről, a mozdonyból figyelve ellenőriztem.

Néhány óra pöfögés után egy vasútállomásra érve, megállítottak minket. Azonnal hátranéztem, hogy nehogy leszálljon valaki.

Egyszer csak a tolóajtók csattanva kinyíltak a pullmannkocsikon, vagy kétszáz katona a résnél tolongva szétrántotta a sliccet és felszabadultan vizelt a sínek mellé.

Ha akkor lett volna nálam fényképezőgép, egy bizvást Pulitzer-díjas felvétel készült volna arról, ahogy a zászlóalj egyszerre megkönnyebbül!

Az akciónak volt egy kockázata, mert ha történetesen rossz oldalon nyitják ki az ajtókat, akkor a peronon ácsorgó utasok érdekes ajándékot kaptak volna a nyakukba, és legendává vált volna a szekszárdi katonák faragatlansága.

Szerencsére a többségében helybéli katonák tudták, merre járunk...

A titkos autó

A mozgósítás részeként az alakulatnak a nemzetgazdaságból lebiztosított technikai eszközeit is bevonultatták. Minden alegység gazdagabb lett egy sor civil járművel.

Meglepetésünkre, a mindenható elhárító tiszt, Lovas őrnagy is kapott egy plusz autót, sofőrt, sőt egy munkatársat is.

A mezőgazdaságból bevonultatott, agyonhasznált UAZ-ok mellől irigyen néztük az új elhárító kocsit, ami egy Lada Niva volt. Na igen... érdekes módon a tartalékos biztonsági tisztben a biztosítási ügynökömet ismertem fel. Bennfentesen feszítettek a járgány mellett.

Ez a Ladás dolog akkor kezdett érdekessé válni, mikor az első menetet hajtottuk végre a kijelölt körletbe.

Az útvonal egy patakot keresztezett, ami a térkép szerint csak egy ér volt, most ugyan kissé megáradt, de menetből vettük ezt a csekély akadályt.

Kivéve a biztonsági szolgálat járművét. A csillogó városi terepjárónak ez már sok volt, megúszott a combig érő vízen, majd – bugybugybugy – komótosan elsüllyedt.

A tiszt urak nem akaróztak kiugrani és megtolni a járművüket, de a bőrig ázást, cuccokkal egyetemben, nem kerülték el. Mikor egy Csepel kihúzta őket a slamasztikából, az autóból orrán-száján ömlött a hűs víz, csorbát ejtve a biztonsági szolgálat büszkeségén.

Napokig kajánul azon derültünk, hogy Lovas őrnagyék madzagokon és faágakon szikkasztották elázott felszerelésüket, és megállapodtunk, hogy kellene valami biztonsági eseményt produkálni, hogy a „forró nyomon” az elhárítók gatyája megszáradhasson.

Egy beteg katona a táborban

Sokáig nem volt komoly dolga a zászlóalj segélyhelynek. Úgy két hete lehettünk kint az erdőben, mikor az egyetlen igazi beteg az orvos elé került.

Remegett, szédült, a szája kiszáradt, végtagjai zsibbadtak és megduzzadtak, zavartan kezdett viselkedni.

Talán sokáig dolgozott védőruhában és dehidratált lett, vagy hőgutát kapott? de nem.

A csapatorvos, dr. Balogh Tibor orvos hallgató főtörzsőrmester (egy igazi beleváló doki, akit sörkedvelő természete miatt nemes egyszerűséggel „Tuborg”-nak hívtunk) nem kímélte a sumákokat, de most inkább beszállította a katonát a veszprémi kórházba vizsgálatra.

Rövidesen megvolt a diagnózis: az egyébként szeszfüggő tartalékos honvéd most alkohol-elvonástól szenved.

Mikor a parancsnoknak jelentették, mi is a katona betegsége, az általános derültségen felül Szikora Mihály őrnagy megnyugodva vette tudomásul, hogy az állomány kellően leterhelt és kontrollált, nincs lehetősége meglépni, és italhoz jutni, tehát valamit jól csinálunk.

Ugyanezt az akkori szolgálatvezetőmről, Forgács főtörzsről nem lehetett elmondani, ő nem várta meg az elvonási tünetek jelentkezését, megelőzőképpen folyamatosan részeg volt a táborban is.

AZ A FRÁNYA ANTENNA

A hetvenes évek végén rendszeresítésre kerültek az R-142 rádióállomások, GAZ-66 alvázra szerelt, modern felépítményes gyártmány, híradó becenevén Deimos.

Kézreeső, vezetési pontnak is használható kialakítása miatt hamar népszerű lett, parancsnoki státuszszimbólummá is vált. De nem mindenki tudta kezelni... alábbi eset egy vezetési gyakorlaton történt meg.

Helyettesem, Hardy Emil mint frissen végzett hadnagy ült az R-142 parancsnoki ülésén, aki a vezető rádióállomás szerepét is magára vette, én egy R-107-es rádiót ölelve a mögötte haladó UAZ-ban követtem a menetoszlop rendje szerint.

Közeledvén egy vasúti átjáróhoz, a térképen észrevettem, hogy villamosított vonalhoz értünk.

A Deimos tetején volt egy fix keretantenna és egy pár, hatméteres Kulikov antenna, utóbbiakat gombnyomással lehetett ledönteni vagy felállítani. Most büszkén álltak az antennák...

A következő forgalmazás zajlott le.

„Egyes, egyes, itt kettes, vétel”

„Egyes, egyes, itt kettes, vétel”

„Egyes, egyes, itt kettes, szólj már bele, vétel!!”

„Kettes, itt egyes, rádiótilalom van”

„Egyes, itt kettes, engedd le a Kulikovot, vétel”

„Milyen Kulikovot”

„Az ostorantennát a fejed fölött, előtted van a gombja a műszerfalon”

„Minek, akkor nem lesz vétel”

„Lesz, csak döntsöd már le az ostort, mert eléröd a felsővezetéköt!”

„Jó most a vétel”

„Bmeg álljatok meg! Álljatok már meg!

”Vasúti átjáróban nem lehet megáll...”

Csattanás, recsegés, hatalmas szikrázás, a híradó kocsi antennáival fölragadt a vasúti vezetékre, aztán továbbgurult és megállt, az összeköttetés persze megszakadt.

Elakadt mögötte a menetoszlop is. A Deimos kezelőteréből sápadt, rémült híradó katona mászott ki, leült az árokpartra és szótlánul nézett maga elé.

Amikor a füst enyhült odabenn, felmértük a károkat. A biztosítékok kiolvadtak, néhány vezeték megpörkölődött, de megégtek az antennák, és az antennaillesztő egység megolvadva lefolyt a falon, így a „parancsnoki játékszer” híradásra használhatatlanná vált.

Nagy szerencsénkre a rádiótávírász éppen nem nyúlt semmilyen fémalkatrészhez, amikor a huszonöt kilovoltos vontatófeszültség egy része belátogatott a küzdőtérbe, így az ijedtségen kívül más baja nem esett.

Hivatalos jelentés nyilván nem készült a dologról, később a javításhoz szükséges kenőpálinkát zsebből dobtuk össze, a többöt – miután az összes csillagokat leszedte az égről – Tóth Pista, a zászlóalj híradó főnöke intézte el a szárazréti műhelyben.

Emilnek pedig szakoktatás keretében megmutattuk, melyik gombot kellett volna megnyomnia, hogy ne csináljon trolibuszt a Deimosból.

LÖVÉS AZ ŐRSZOBÁN

Sajnos nemcsak vidám dolgok estek meg velünk. Ott volt például a nagykapornaki előfelvételis legény, Cs. Zoltán esete, amiben én is szereplővé váltam.

Ügyeletes tiszti szolgálatot láttunk el Szűcs Jani törzsőrmester barátommal. Akkoriban ez, mint köztudott, hagyományosan délutáni váltással történt meg, tehát a 24 órás szolgálatba vezényelt hivatásos rendszeren bement reggel dolgozni, majd felkészült a szolgálatára, délután 16 (nyáron 17) óra tájban átvette a szolgálatot, majd másnap őrségváltás után ballagott haza vacsorázni. Az ominózus napon viszont utóbbiról szó sem lehetett.

Letelt a szolgálatunk, kalapban-kabátban vártuk, hogy a váltás eligazítása befejeződjön, mikor az őrszobáról rémült, falfehér katonák rohantak ki.

Mi történt, kérdeztem. Meglőtte... szétlőtte a fejét – dadogták.

Senkinek nem kívánom, hogy egy ilyen helyzetbe jusson. Lövésre kész szolgálati fegyverrel rontottam be az őrszobára.

Nem volt idő arra, hogy a zavart katonáktól megtudakoljam az esemény mibenlétét. Mindenesetre, ha valaki lőtt az őrszobán, és sérülés történt, bármilyen okból, bármi is van odabent, valószínűleg le kell fegyverezni egy, vagy több embert, mielőtt még nagyobb baj történik. Nem az számított, hogy magam esetleg túszer lesz, sebesült, vagy halott.

Bent aztán hamarosan kiderült, hogy a padlón fekvő katona saját magának okozott súlyos sérülést, amit a vizsgálatok később vértlen lövésnek minősítettek.

A két utcával odébb levő mentőállomásról pillanatokon belül kikerkező segítség sem tudta megmenteni az életét.

Jelentések hada következett, melynek során a hadsereg törzsfőnökének, Borsits vezérőrnagynak személyesen jelentettem a rendkívüli eseményről.

Az őrséget máshova költöztettük, a leváltott, traumát átélt őrkatonákat sem lehetett magukra hagyni.

Továbbá három vizsgálóbizottság és számtalan szolgálati személy váltotta egymást a helyszínen. Egyedül Magyar Karcsi, mint munkavédelmi megbízott méltatlankodott, mert be kellett jönnie kitölteni az 1. számú adatlapot (halálos üzemi baleset rögzítése). A szolgálatból végül harmadnap déltájban kerültünk haza.

Mi történt valójában? Zoltán – az édesapja későbbi elbeszélése szerint – rajongott a fegyverért, ismerte is azt. Begyakorolta, hogy a kibiztosított, kihajtott válltámaszú AMD-t földhöz ütve, a zárkeret a súlyánál fogva felhúzza a fegyvert, és az elcsattintható.

Az őrszobán, mikor váltáshoz felszereltek, és mindenki bambán ácsorgott, „na idenézzenek így működik ez” beszólással megcsinálta a mutatóványt, lehajolt és fesztelenített.

Az megválaszolatlan maradt, hogyan került töltött tár a fegyverbe, és a katona miért bízott abban, hogy nem fog éles lövést leadni. Körülötte álló társai rá sem döbbsentek, mi történik.

Mindenesetre a vizsgálatok senkinek egyértelmű felelősségét nem állapították meg, a rosszul értelmezett virtus egy fiatalember életébe került.

A történet később egy pedagógiai célzatú politikai kiadványban megjelent, mint esettanulmány, hiteltelen szövegezésben, a tények ismeretének hiányában jelentősen elferdítve.

A BAJAI FOGOLY

Pár nappal leszerelés után, mikor ügyeletes tiszti szolgálatban voltam, a katonai rendész behozott egy megtermett, jókötésű legényt, civilben, megbilincselve.

A delikvens a vasúton megtámadta a kalauzt, mikor az a jegyét tudakolta, és komolyabb küzdelmet vívott a kalauz védelmére kelt utasokkal is.

A rendbontásnak a közelben járőröző rendészek vetettek véget.

Az őrizettest könnyes szemmel, néhány lenyugtató ütés pirosuló nyomával az arcán, jelentős alkoholos befolyás alatt vettem át és helyeztem fogdába.

Bár civilruhát viselt, katonának számított, mert a leszerelés napja óta mindig volt valami stiklije, amiért vissza kellett szállítani az alakulatához Bajára. Újra útbaindították, megint visszakerült... Nálunk már a harmadik extra napját töltötte így, és nem bírt leszerelni. Másnap épségben adtuk át „gazdáinak”.

Ez eddig szokványosnak mondható történet, de néhány évvel később a fehérvári városi tanácson egy megbeszélésre voltam hivatalos, csupa idegennel.

Két embernek bemutatkoztam, a harmadikkal összenéztünk: a bajai fogoly volt az.

- Mi már ismerjük egymást – mondtam, a kolléga bólintott.
- Igen, emlékszem. Lecsuktál, mint egy gyilkost.
- Le bizony, mert seggrészeg voltál és balhéztál a vonaton.
- Tudom. Akkoriban piáltam, nem kicsit, hanem mint disznó. Nem vagyok rá büszke, de már abbahagytam...
- Akkor most...?
- Most felejtjük azt el és tiszta lappal...

Úgy is lett. Kiderült, a srác azért volt ott, mert egykori úszóversenyzőként (a Wladár-féle évfolyam tagja volt) elhatározta, hogy végig ússza a Duna magyarországi szakaszát, és ehhez támogatókat keresett. A támogatást és a szervezést is megkapta, ő pedig leúszta a hosszat, ami országosan ismertté tette.

Ez az ember Sáringer Károly hosszútávúszó, újságíró, sok fiatal sportoló barátja és példaképe. Felesége, Éva kitüntetett népi iparművész, bútorkészítő.